

Gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd

Felvezető előadás
2009. október 17.

Dombos Tamás
tdombos@hatter.hu

magyar Imbt
szövetség ::::

Háttér Társaság
a Melegekért

Meghatározás

- ▶ Gyűlölet-bűncselekmény
 - olyan bűncselekmények, amelyekben a tett elkövetésének indoka az áldozat valamely társadalmi csoporthoz tartozása
 - ≠ diszkrimináció, ≠ gyűlölet-incidensek ,
≠ gyűlöletbeszéd
- ▶ Gyűlöletbeszéd
 - szóbeli vagy írásbeli megnyilvánulás, amelynek célja valamely társadalmi csoport megalázása, megfélemlítése vagy a csoport tagjai elleni erőszak vagy előítéletes fellépés kiváltása

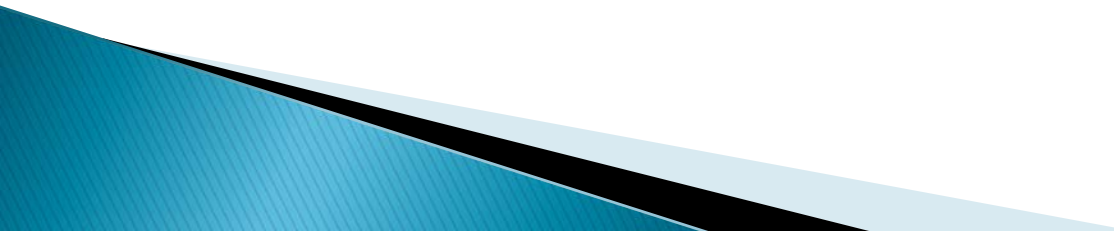
Példák I

- ▶ Nyugati-pu, este 8, hetero lány, két meleg fiú, szkinheadek megjelennek, cigit kérnek, nem adnak nekik, köcsögözés, összeverik, kirabolják őket
- ▶ Pride pólót viselő lányba belekötnek, ő visszaszól, összeverik
- ▶ fiúkollégium, lányosabb küllemű fiút rendszeresen zaklatják, egyik alkalommal megverik, seprűnyelet dugnak a végbelébe
- ▶ Molotov koktélt dobnak az Action bárba

Példák II

- ▶ bárból kifelé autós fuvart ajánlanak, elhagyatott részen autóból ki, összeverik, kerítéshez kötik, elvérzik, 18 óra múlva találják meg (Matthew Shepard)
- ▶ melegfelvonulás elleni tüntetésen: „Mennyünk, verjük szét a mocskos deviánsokat!”
- ▶ EchoTV: társadalom alacsonyabb értékű tagjai, olyanok mint a rákos sejtek, melyektől az emberi test a programozott sejthalállal képes megszabadulni

Gyűlöletbűncselekmények típusai

- ▶ utcai erőszak
 - ▶ erőszak intézményekben (iskola, munkahely)
 - ▶ családon belüli erőszak
 - ▶ támadás meleg helyek ellen
 - ▶ támadás melegfelvonulás ellen
-

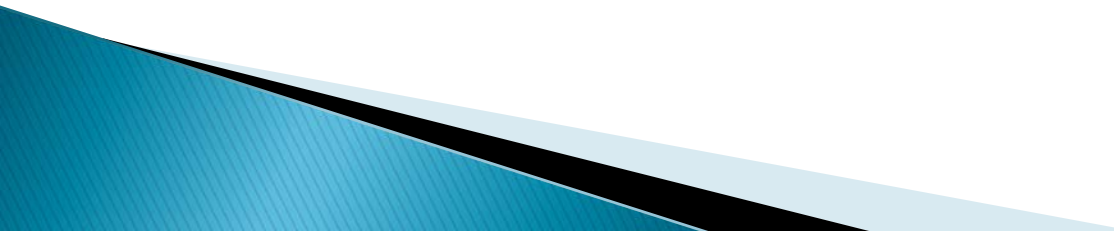
Erőszak formái

- ▶ szóbeli zaklatás
- ▶ erőszakkal fenyegetés
- ▶ megkergetés
- ▶ vagyontárgy megrongálása/megsemmisítése
- ▶ lopás, rablás
- ▶ sértő felirat
- ▶ fizikai erőszak (ütés, rúgás)
- ▶ fegyveres erőszak (kés, baseball ütő)
- ▶ szexuális erőszak
- ▶ emberölés

Közvetlen hatás az áldozatra

- ▶ fizikai sérülés miatt egészségkárosodás
- ▶ szexuális irányultság elrejtése
- ▶ veszélyes zónák elkerülése
- ▶ poszt-traumatikus stressz:
 - emlékképek, rémálmok
 - büntudat, depresszió, szorongás, tompultság
 - alvászavar
 - ingerlékenység, dühkitörések,
 - pszichoszomatikus tünetek
- ▶ munkahelyi, párkapcsolati problémák

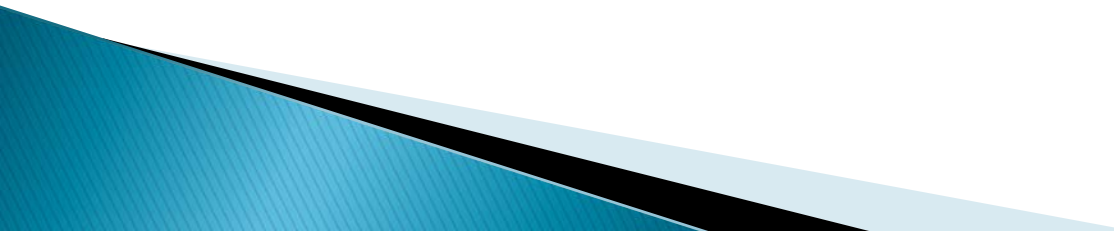
Közvetett hatás a közösségre

- ▶ negatív hatások kisugároznak az egész közösségre: amiatt támadták meg, én is bármikor áldozat lehetek
 - ▶ szexuális irányultság elrejtése
 - ▶ láthatatlanság a mindennapokban
-

Elkövetők

- ▶ fiatal férfiak
- ▶ szervezett szélsőséges csoportok
 - szkinhedek, neonácik, hungaristák
 - erőszak mint beavatási szertartás, presztízsmérő
 - csoportosan, felfegyverkezve, előkészülve
- ▶ spontán dührohamok
 - hirtelen felindulásból
 - egyedül, fegyver nélkül
- ▶ látens homoszexualitás?
 - esettanulmányok, laborkísérletek

Áldozatok

- ▶ partnerrel, „feltűnő” kinézet, meleg helyek környékén
 - ▶ transzneműek gyakrabban (láthatóság, gender normaszegés)
 - ▶ leszbikusok jobban kitettek a családon belüli erőszaknak
-

Egyre relevánsabb probléma...

- ▶ szélsőséges csoportok fokozódó jelenléte
- ▶ szexuális irányultság mint téma növekvő jelenléte a közbeszédben, láthatóság általános növekedése
- ▶ szexuális irányultság egyre nyíltabb vállalása (több áldozat)

Rendőrségi statisztikák

- ▶ közösség tagja elleni erőszak:
 - 2007: 9 közösség tagja elleni, 182 testi sértés aljas indokkal (ODIHR, 2008)
 - 2008: 12/17 rendőrségi eljárás, 6 bírósági ügy (ODIHR, 2009)
- ▶ közösség elleni izgatás
 - 1–3 ügy évente
- ▶ máshol:
 - Egyesült Királyság: 463 000 rendőrségi, 14 186 bírósági ügy (ebből 4 300, ill. 995 homofób)
 - Finnország: 669 rendőrségi ügy
 - Egyesült Államok: 7 624 rendőrségi

Elterjedtség I

- ▶ Magyarország
 - nincs adat
- ▶ Közép–Kelet–Európa
 - Szlovénia
 - 2005: 53% erőszak valamilyen formája, 24% fizikai
 - 2008: 79,8% verbális, 16% megkergették, 11,7% megverték, 11,7% tulajdonát megrongálták
 - Lengyelország:
 - 2006: 17,6% fizikai erőszak

Elterjedtség II

▶ Európa:

◦ Németország:

- 2007: 35% fizikai erőszak
- 2008: 40% fizikai erőszak

◦ Egyesült Királyság:

- 2008: lesbikusok ~33%, melegek ~25% incidens, ~8% fizikai erőszak

◦ Dánia:

- 2009: 54% életében, 12% elmúlt évben, 3% erőszak

◦ Franciaország:

- 1263 incidens, 132 erőszakos

Problémák

- ▶ áldozatok nem jelentik
 - ▶ jogszabály nem minden esetre vonatkozik
 - ▶ rendőrség/ügyészség enyhébb megítélésű ügyként kezeli (feljelentést követel, alacsonyabb büntetés)
 - ▶ rossz statisztikagyűjtési gyakorlat
- ↓
- ▶ alacsony statisztikák, nem prioritás
 - ▶ áldozatsegítő szolgálat nincs felkészülve

Jogszabályi helyzet

- ▶ Gyűlölet-bűncselekmények
 - Közösség tagja elleni erőszak (Btk. 174/B. §)
 - Aljas indok (Btk. súlyosító körülmény)
- ▶ Gyűlöletbeszéd
 - Közösség elleni izgatás (Btk. 269. §)
 - Személyhez fűződő jog sérelme (Ptk. 77. §)
 - Becsületsértés (Btk. 180. §)
 - Zaklatás (Ebktv. 10. §)
- ▶ Áldozatsegítés
 - külön törvény (2005. évi CXXXV)

Közösség tagja elleni erőszak

174/B. § (1) Aki mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt bántalmaz, illetőleg erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön, bűntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt *a)* fegyveresen, *b)* felfegyverkezve, *c)* jelentős érdeksérelmet okozva, *d)* a sértett sanyargatásával, *e)* csoportosan, *f)* bűnszövetségben követik el.

(3) Aki a közösség tagja elleni erőszakra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- ▶ 2009. február 1. óta
- ▶ könnyű testi sértés: max 2, kényszerítés: max 3 év

Aljas indok

- ▶ bírói gyakorlat rasszista motivációt aljas indoknak ismeri el (BH 1995/261)
- ▶ súlyosító körülmény, átlagosan 1,5x büntetési tétel
- ▶ nem minden bűncselekmény esetén:
 - emberölés, testi sértés, rágalmazás, személyi szabadság megsértése, jogellenes fogvatartás

Jogszabályi problémák

- ▶ szexuális irányultság, nemi identitás nincs nevesítve
- ▶ vagyon elleni bűncselekményekre nem vonatkozik (pl. rablás, rongálás)
- ▶ aljas indok meghatározása csak bírói gyakorlatban, nem minden releváns bűncselekmény esetén (pl. rablás, rongálás)

Közösség elleni izgatás

- ▶ **BTK 269. §** Aki nagy nyilvánosság előtt *a)* a magyar nemzet, *b)* valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport vagy a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre **uszít**, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- ▶ **BH 2005/46:** [G]yűlöltre uszít az, aki **erőszakos cselekedetre**, ilyen magatartás vagy tevékenység kifejtésére **hív fel** akkor, ha a veszély nem csupán feltételezett, hanem a veszélyeztetett jogok konkrétak, és az **erőszakos cselekedet közvetlenül fenyeget**.
- ▶ **rendőrség/ügyészség még ennél is korlátozóbban értelmez**
 - **erőszak és az azzal való kapcsolat is kell**

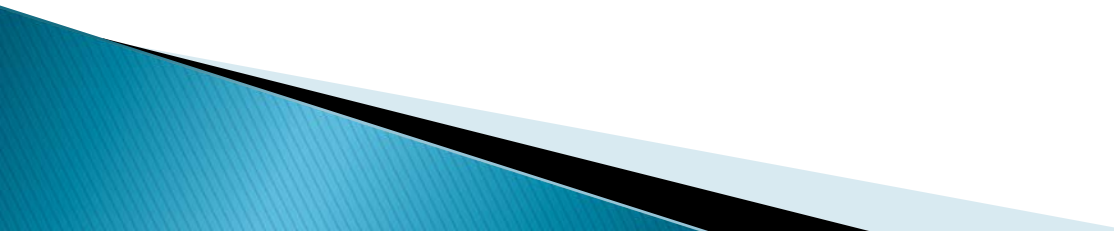
Polgári per, becsületsértés,

- ▶ **BTK 180. § (1)** Aki a 179. § esetén kívül mással szemben (...) *b)* **nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.**
- ▶ **PTK 76. §** A személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti különösen az egyenlő bánásmód követelményének megsértése, a lelkiismereti szabadság sérelme és a személyes szabadság jogellenes korlátozása, a testi épség, az egészség, valamint a **becsület és az emberi méltóság megsértése.**
- ▶ **probléma: csak konkrétan beazonosított személy vagy személyösszesség perelhet**
- ▶ **próbálkozások: 2003, 2007, 2008a, 2008b rendre elbuknak az AB előtt**

Zaklatás

- ▶ **EBKTV 10. § (1)** Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő, szexuális vagy egyéb természetű magatartás, amely az érintett személynek a 8. §-ban meghatározott tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszégyenítő vagy támadó környezet kialakítása.
- ▶ korlátozott hatály: állam, munkáltató, oktatási, egészségügyi intézmény, szolgáltató
- ▶ nem az elkövető, hanem az intézmény perelhető
- ▶ kreatív használat: Molnár Oszkár, képviselői mentesség sincs

Jogszábályi problémák

- ▶ szexuális irányultság, nemi identitás nincs nevesítve
 - ▶ büntetőjog csak erőszak közvetlen veszélye esetén
 - ▶ polgári per csak konkrét személy, személyösszesség esetén
-

Nem jelentés

- ▶ rendőrség nem értesül, esély sincs a fellépésre
- ▶ okok
 - rendőrségi homofóbiától (másodlagos viktimizáció) való félelem
 - félelem a szexuális irányultság kiderülésétől
 - úgysem tudnak mit csinálni:
 - nem tudják elkapni
 - nem tudják elítélni
 - felejteni akarják
 - nem tudják, hogy bűncselekmény

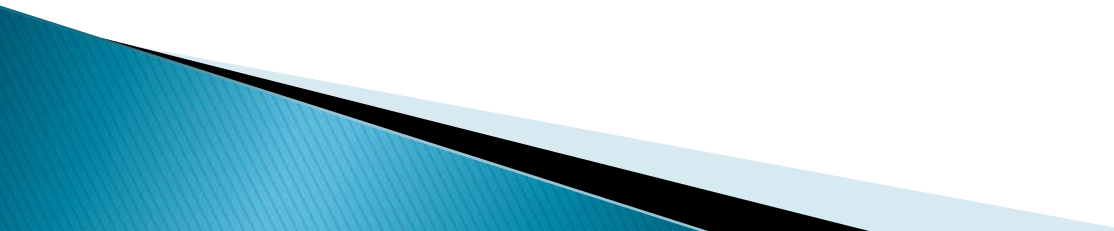
Nyomozás

- ▶ nincs rendőrségi protokoll
- ▶ gyűlölet motiváció felderítése a rendőrség feladata, akkor is ha az áldozat nem mondja
- ▶ valószínűsítő kritériumok (MANEO):
 - áldozat azt állítja
 - elkövető viselkedése (mit mondott az eset alatt?)
 - korábbi elkövetés, tagság szélsőséges csoportban
 - helyszín (korábban ott gyakran volt, ismert meleg hely)
 - nyíltan meleg áldozat (öltözködés, párjával sétált, média)
 - Pride idején
- ▶ nem a szexuális irányultságnak, hanem az elkövető potenciális motivációjának kell a középpontban lenni, akár rákérdezni

Vádemelés

- ▶ vádsikeresség fetisizálása: biztosra akarnak menni, inkább a könnyebben bizonyítható, enyhébb tényállást viszik bíróság elé
- ▶ nincs belső iránymutatás, hogy milyen feltételek esetén, milyen bizonyítékok alapján, stb. fognak vádat emelni

Statisztika-gyűjtés

- ▶ nem gyűjtik csoport-specifikusan (nem lehet tudni, hány rasszista, hány homofób cselekmény van)
 - ▶ aljas indok esetén nem gyűjtik, hogy tényleg gyűlölet-bűncselekmény-e
 - ▶ nem tudni ki, mikor minősít (áldozat? rendőr? ügyész? bíróság?)
-

Elvi nyilatkozat

Minden erőszakos bűncselekmény elítélendő, de a gyűlölet-
bűncselekmények kiemelt figyelmet érdemelnek: túlmutatnak a konkrét
áldozat által elszenvedett sérelmen, egy közösség valamennyi tagja
ellen irányulnak. Magyarországon a lesbikus, meleg, biszexuális és
transznemű közösség tagja egyre gyakrabban válnak erőszakos
támadások, az emberi méltóságot súlyosan sértő megnyilvánulások
áldozatává. Az emberi jogok és az egyenlőség elvét valló társadalom
nem nézheti tétlenül, hogy állampolgárai egy része félelemben
kénytelen élni, hogy egyesek elvitatják tőlük a biztonsághoz és az
emberi méltósághoz való jogot. Bár a magyar jogszabályok elvben
lehetővé teszik a homofób erőszak és gyűlöletbeszéd elleni fellépést, a
gyakorlatban ebből nem sok valósul meg. Javasoljuk ezért:

Elvi nyilatkozat (folyt.)

- ▶ a közösség tagja elleni erőszak és a közösség elleni izgatás tényállásában jelenjenek meg nevesítve a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti csoportok;
- ▶ a vagyon elleni bűncselekmények is kerüljenek be a gyűlölet-bűncselekmények körébe;
- ▶ készüljenek rendőrségi és ügyészségi iránymutatások a gyűlölet-bűncselekmények esetén alkalmazandó eljárásról;
- ▶ induljanak képzések a rendőrök, ügyészek, bírák részére;
- ▶ induljanak kampányok a gyűlölet-bűncselekmények minél nagyobb arányú jelentése érdekében;
- ▶ a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai legyenek az áldozatsegítő szolgálatok kiemelt célcsoportjai.